

УДК 615.85:613.88

Р. П. Федоренко

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри медичної психології та психодіагностики
Волинського національного університету імені Лесі Українки

ВПЛИВ СЕКСУАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ПАРТНЕРІВ НА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН

У статті розглядаються теоретичні положення про взаємозв'язок психологічної і сексуальної сторін подружнього життя, аналізується психологічний рівень сексуальної сумісності та вплив соціально-психологічних факторів на гармонію та стабільність шлюбу.

Ключові слова: сексуальна сумісність, стабільність шлюбу, сексуальна гармонія, психологічне благополуччя, сексуальний профіль, узгодженість установок.

Постановка наукової проблеми та її значення. У контексті складних і нестабільних реалій нашого суспільства психологи відмічають розмаїття тенденцій у сфері міжособистісної взаємодії і психології сім'ї. Існує значна кількість теоретичних положень, що породжують спектр концептуальних моделей міжособистісних взаємин і свідчать про актуальність осмислення психології сімейних взаємин, зокрема, особливостей гармонізації шлюбно-сімейних стосунків. Подружня гармонія складається із багатьох компонентів, серед яких визначальними є рівень культури і вихованість партнерів, індивідуально-типологічні якості, національні традиції, звичаї, соціальні установки і цінності та ін. Гармонія в сім'ї включає також всі сторони міжособистісних стосунків, сексуальну та поведінкову відповідність. Якість сексуальних взаємин є одним з найважливіших факторів, який визначає успішність сімейного життя.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричний розгляд психологічних особливостей чоловічої і жіночої сексуальності та виявлення її впливу на психологічне благополуччя в сім'ї.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. У психологічній науці накопичений значний обсяг теоретико-емпіричних знань про сучасні взаємини чоловіка та жінки у шлюбі. При цьому основний акцент робиться або на психологічних факторах: кліматі сім'ї, конфліктах та їх усуненні, сумісності та іншому, — практично не торкаючись сексуальних проблем, або тільки згадавши про їх значущість (В. А. Сисенко, М. М. Обозов, З. А. Янкова, В. Г. Херсонський, С. Дворяк, К. Вітек), або на дослідженні безпосередньо сексуальних проблем та їх профілактиці (Р. Нойберт, І. С. Кон, М. Яффе, Е. Фенвік, С. Кратохвіл, К. Штарке, Г. Васильченко).

Дослідження М. Яффе, Е. Фенвік засвідчили, що характер сексуальних взаємин залежить від психології двох статей, сумісності сексуальних установок, поглядів партнерів, сексуальної обізнаності та рівнів сексуаль-

ної культури, відповідності сексуальних темпераментів. Гармонійність і відповідність потреб в інтимному спілкуванні одного партнера можливостям і потребам іншого є основним змістом сексуальної сумісності. На думку М. Яффе, сексуальна сумісність, як правило, є досяжною. Тому сексуальна незадоволеність подружжя в більшості випадків зумовлена сексуальною необізнаністю, несформованістю сексуальних вмій, дією неусвідомлюваних психологічних чинників [7].

Результати досліджень С. І. Голода показали, що сексуальна задоволеність незмінно займає третє місце на адаптаційній шкалі після духовної і побутової сумісності як у шлюбах тривалістю до 10 років, так і від 10 до 15 років подружнього життя. Німецькі дослідники Р. Нойберт і К. Штарке стверджують, що між сексуальною задоволеністю і якістю та стабільністю шлюбу існує тісний взаємозв'язок [2].

На думку В. А. Смахова, на теперішній час активну роль у засвоєнні особистістю стандартів психосексуальної культури в міру її входження у сексуальні відносини відіграє процес статевої соціалізації, який носить багатосторонній характер. З одного боку, особистість у ньому — об'єкт, на який впливає психічна культура, пропонуючи стереотипи і еталони для порівняння, схвалюючи або не схвалюючи той чи інший стиль поведінки і взаємини. З іншого боку, особистість — суб'єкт, який переломлює сприйняте через призму власних особливостей і переконань, приймає одне й відкидає інше, експериментує і винахідливо перетворює ціннісні орієнтації, установки і мотиви, все те, що пропонує йому соціальне середовище та його культура. Коли у шлюбних партнерів різні стереотипи, еталони, ціннісні орієнтації, установки і мотиви сексуальної поведінки як результат формування різних статевих культур, то це накладає свій негативний відбиток на сексуальні взаємини в сім'ї. Під сексуальною сумісністю він вбачає відповідність поведінки партнерів у шлюбі, яка є результатом взаємодії соціального, психологічного, соціально-психологічного та біологічного у сфері інтимних стосунків [6].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Психодіагностичне комплексне дослідження проводилося в консультації з питань шлюбу та сім'ї на базі РАЦСу у м. Луцьку. В цілому, вибірково сукупність склали 92 подружніх пари, які було поділено на три основні групи, відповідно до класифікації за віком. Таким чином, досліджувані склали три основні групи: перша — сімейні пари віком від 20 до 30 років; у другу групу увійшли сімейні пари віком від 31 до 40 років, і третю групу склали сімейні пари віком від 41 до 50 років.

Дослідження проводилося у вигляді комплексного вивчення таких проблем:

1. Вивчення особливостей сексуальних стосунків партнерів у подружніх парах (за допомогою методики «Сексуальний профіль» М. Яффе і Е. Фенвік).

2. Вивчення благополуччя шлюбу за такими характерними ознаками, як задоволеність шлюбом, характер сімейного спілкування, функційно-рольова узгодженість.

Результати показників за методикою «Сексуальний профіль» оцінюються за трьома параметрами: високим, середнім та низьким.

Високий рівень балів за шкалами методики передбачає єдність поглядів та установок партнерів на сексуальне життя, узгодженість потреб, сумісність сексуального темпераменту, однаковий рівень поінформованості в сексуальній сфері. Ці показники переважно вказують на високий ступінь сексуальної сумісності.

Середній рівень балів припускає деяке неспівпадання у поглядах, потребах, установках партнерів. Можлива розбіжність сексуального темпераменту, поінформованості щодо сексуальної сфери.

Низький рівень балів передбачає повну розбіжність поглядів, потреб, установок, розбіжність сексуального темпераменту, різний рівень сексуальної поінформованості.

Аналіз результатів проведеного нами дослідження сексуального профілю партнерів за кожною шкалою засвідчив, що як *чоловічий, так і жіночий сексуальний профіль* знаходиться на середньо-високому рівні на всіх стадіях шлюбу. Порівнюючи параметри чоловічої та жіночої сексуальності за показниками сексуального профілю, можемо стверджувати, що:

- *Сексуальна освіченість* жінок має велику амплітуду та із збільшенням стажу стає вищою рівня освіченості чоловіків.

- *Сексуальний потяг* має однакову тенденцію розвитку і зі збільшенням стажу подружнього життя помітно знижується як у чоловіків, так і у жінок.

- *Сексуально-психологічне благополуччя* чоловіки оцінюють однаково на всіх стадіях подружнього життя, а в жінок ці показники знижуються.

- *Сексуальна задоволеність* у жінок дещо знижується зі збільшенням стажу, у чоловіків є стабільною.

- *Чутливість* у жінок стабільно середньо-висока на всіх стадіях, у чоловіків із збільшенням подружнього стажу знижується.

- *Комунікативність* у жінок підвищується, а у чоловіків знижується зі збільшенням стажу подружнього життя.

- *Впевненість у собі*. На всіх стадіях подружнього життя чоловіки набагато впевненіші у собі, ніж жінки (впевненість у собі жінок займає середньо-низький рівень у молодому і дещо підвищується до середнього у літньому шлюбі).

- *Техніка* у чоловіків на всіх стадіях шлюбу займає стабільно середньо-високий рівень, а у жінок зі збільшенням подружнього стажу рівень показників оволодіння технікою збільшується.

- *Широта поглядів* у чоловіків збільшується, а у жінок знижується зі збільшенням стажу шлюбу.

Отже, зі 100 % досліджуваних пар сексуальну гармонію виявили 31 %, дисгармонію — 69 %. Сексуально-гармонійні шлюби склали в молодому подружжі 70 %, в середньому — 17 %, в літньому — 50 %, а дисгармонійні в молодому — 20 %, у середньому — 18 %, в літньому — 21 %.

Дослідження *функціонально-рольової узгодженості* показало, що ці параметри порушені у всіх вікових групах, але найбільш схильною є група молодого подружжя (0–8 років). Це пов'язано з періодом адаптації,

нормотворчістю, де проходить розподіл ролей, праці та обов'язків в сім'ї, ведення домашнього господарства, порушення ролі «господаря» і «господини»; нестабільне матеріальне забезпечення сім'ї; виховання маленьких дітей, порушення сімейної субкультури; порушення емоційного клімату. Отже, у молодому шлюбі психологічно благополучних пар — 6 %, психологічно неблагополучних пар — 26 %.

В сім'ях, що перебувають на стадії середнього подружжя (9–18 років), психологічно благополучних — 17 %, психологічно неблагополучних пар — 19 %. В літньому шлюбі (19 років і більше) психологічно благополучних пар — 14 %, психологічно неблагополучних пар — 18 %.

Оскільки одним з найважливіших показників добробуту сім'ї є спілкування, відсутність налагодженої системи міжособистісного спілкування в парі, розладнаність її функцій може стати причиною незадоволеності шлюбом. Аналізуючи дані *дослідження рівня спілкування в сім'ї*, виявилося, що у молодому подружжі більш подібні погляди, присутня легкість спілкування, але нижчі показники взаєморозуміння, відсутні символи, порушується психотерапевтичність спілкування; в середньому шлюбі вищими є показники у взаєморозумінні, символах сім'ї, схожості поглядів, але нижчі показники в довірі, легкості спілкування, погіршується психотерапевтичність спілкування.

На літній стадії досить високі показники у взаєморозумінні і символіці сім'ї, знижуються показники у подібності поглядів, порушується легкість, довіра і психотерапевтичність спілкування.

Аналіз результатів дослідження пар на психологічну *задоволеність шлюбом* засвідчив, що на всіх стадіях подружнього життя переважає незадоволеність шлюбно-сімейними стосунками.

На стадії молодого шлюбу задоволеність своїм подружнім життям засвідчили 17 % опитуваних, незадоволеність — 18 %.

В середньому шлюбі задоволеність виявлена у 14 % досліджуваних, незадоволеність — у 36 %.

Серед осіб групи літнього шлюбу задоволеними подружніми взаєминами є 8 % опитуваних, незадоволеними — 9 %.

Безсумнівним фактором благополуччя сім'ї є наявність *любові і симпатії*. Проводячи дослідження опитуваних за цими показниками, можна констатувати, що в молодому віці переважає любов над симпатією, в середньому віці починає збільшуватися симпатія, в похилому — симпатія переважає. При цьому, необхідно зазначити, що в цілому любов і симпатія зі збільшенням стажу подружнього життя знижуються.

Таким чином, аналіз результатів, отриманих в ході вивчення психологічного клімату в сім'ї, обумовленого *задоволеністю шлюбом*, показав, що більшість подружніх пар характеризуються несприятливими сімейними стосунками, неузгодженістю функцій і ролей, неспівпаданням установок, зниженими показниками симпатії і любові. Заслугує на увагу те, що зі збільшенням тривалості шлюбу ці показники зростають.

Отже, аналіз результатів проведеного емпіричного дослідження показав, що при сексуальній гармонії більшість подружніх пар характеризу-

ються психологічним благополуччям (27 %) і лише 4 % пар благополучні при сексуальній дисгармонії. Аналізуючи дані, ми бачимо, що більшість сексуально дисгармонійних пар (60 %) характеризуються несприятливими взаєминами у шлюбі і лише 9 % пар є благополучними.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного нами теоретичного аналізу літературних джерел та емпіричного дослідження дали змогу зробити наступні *висновки*.

Виявлені особливості шлюбно-сімейних відносин з урахуванням сексуального профілю партнерів та його впливу на благополуччя сім'ї. Порівняльний аналіз показників сексуальних взаємин в різних вікових групах дозволив отримати наступні емпіричні дані: у більшості респондентів, що за подружнім стажем знаходяться на стадії дуже молодого шлюбу, відмічається співпадання сексуального потягу, високий рівень сексуального задоволення у шлюбі, психологічного благополуччя, чутливості, задоволеності, але прослідковується різниця в сексуальній освіченості, впевненості у собі, комунікативності та техніці.

Узагальнення даних проведеного дослідження дало змогу стверджувати, що більшість подружніх пар характеризуються сексуальною дисгармонією і лише одна третя від загальної кількості респондентів — сексуальною відповідністю.

Сексуальна гармонія в шлюбі корелює з такими позитивними показниками взаємин, як задоволеність шлюбом, співпадання поглядів і установок, щирістю і довірою у взаєминах, стійким почуттям любові та симпатії до партнера.

Порівнюючи дані сексуальної гармонії та благополуччя сім'ї, ми виявили, що більшість подружніх пар характеризуються психологічним благополуччям при сексуальній гармонії і лише незначна кількість — при сексуальній дисгармонії.

Подружні пари, які виявили дисгармонійний сексуальний розвиток, потребують корекційного впливу з метою подолання напруги у взаєминах і підвищення задоволеності сексуальними стосунками. Слід зазначити, що подружнім парам, які характеризуються психологічним благополуччям, але сексуально дисгармонійні, притаманні неузгодженість сексуальних установок, темпераментів та інших параметрів.

Оцінюючи якість шлюбу у виділених групах і будуючи прогноз взаємин, ми вважаємо, що більшої уваги заслуговують пари з несприятливим психологічним кліматом і дисгармонійними взаєминами, оскільки це часто призводить до розлучень. А також потребують уваги пари, яким притаманні сексуальна дисгармонія і психологічне благополуччя.

Отже, дослідження підтвердило взаємообумовленість і взаємопов'язаність психологічних і сексуальних взаємин в сім'ї, і дана проблема потребує подальшого вивчення і аналізу для покращення стосунків у шлюбі на різних вікових етапах його функціонування.

Список літератури

1. Андреева Т. В. Психология современной семьи : монография / Т. В. Андреева. — СПб. : Речь, 2005. — 436 с.
2. Голод С. І. Стабільність родини: соціологічний та демографічний аспекти / за ред. Г. М. Романенкової. — Львів : Наука, 1984. — 136 с.
3. Кочарян Г. С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов / Г. С. Кочарян, А. С. Кочарян. — М. : Академия, 1994. — 206 с.
4. Олифирович Н. И. Психология семейных кризисов / Н. И. Олифирович, Т. А. Зинкевич-Куземкина, Т. Ф. Велента. — СПб. : Речь, 2006. — 260 с.
5. Сатир В. Психотерапия семьи / В. Сатир. — СПб. : Речь, 2000. — 184 с.
6. Смехов В. А. Психодигностика и коррекция конфликтного общения в семье / В. А. Смехов // Вопросы психологии. — 1985. — № 4. — С. 16–22.
7. Яффе М. Секс в жизни мужчины / М. Яффе, Э. Фенвик. — М. : Медицина, 1990. — 160 с.

Р. П. Федоренко

кандидат психологических наук,
доцент кафедры медицинской психологии и психодиагностики
Волинского национального университета имени Леси Украинки

ВЛИЯНИЕ СЕКСУАЛЬНОГО ПРОФИЛЯ ПАРТНЕРОВ НА БЛАГОПОЛУЧИЕ БРАЧНО-СЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Резюме

В статье рассматриваются теоретические положения о взаимосвязи психологической и сексуальной сторон супружеской жизни, анализируется психологический уровень сексуальной совместимости и влияние социально-психологических факторов на гармонию и стабильность брака.

Ключевые слова: сексуальная совместимость, стабильность брака, сексуальная гармония, психологическое благополучие, сексуальный профиль, согласованность установок.

R. Fedorenko

Ph.D. in Psychology, Associate
Department of Medical Psychology and psychodiagnostic
Volyn Lesya Ukrainka National University

THE INFLUENCE OF SEXUAL PARTNERS PROFILE ON THEIR FAMILY WELFARE

Summary

The article deals with the theoretical principles of interrelation of psychological and sexual side of marriage, the analysis of psychological level of sexual ompatibility and the impact of psychosocial factors on the harmony and stability of marriage.

Key words: sexual compatibility, stability of marriage, sexual harmony, psychological welfare, sexual profile, coordination of settings.